

การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (ปีการศึกษา 2563)

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

A Synthesis of Students' Report of Teaching Practicum in School 1

in Teaching Social Studies Program, Faculty of Education,

Mahamakut Buddhist University, Semester 2020

ณทิพรดา ไชยศิลป์

Natiprada Chaisin

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education: Mahamakut Buddhist University

E-mail: natiprada09@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 เมษายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรสาขาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2563 เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และเพื่อเสนอแนวการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร (Content Synthesis) โดยใช้แบบประเมินรายงาน แบบสังเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ แบบสังเคราะห์แบบสรุปผลการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อสอบถามประเด็นมาตรฐานวิชาชีพกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 โดยภาพรวมของรายงานถูกต้องตามคู่มือที่กำหนดให้ มีเพียงบางหัวข้อที่แตกต่างกัน

ผลการสังเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ ปส. 1 -6 พบว่า (1) นักศึกษามีความเข้าใจความสำคัญของงานธุรการในทิศทางเดียวกัน (2) นักศึกษาพบปัญหาของนักเรียนในด้านการเรียนรู้และได้ใช้หลักกลายณมิตตธรรมในการแก้ปัญหา (3) นักศึกษาการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสร้างแรงจูงใจและเทคนิคลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ (4) รูปแบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนมีแบบทางการจัดปีการศึกษาละ 2 ครั้ง แยกตามภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 และแบบไม่เป็นทางการ (5) กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเกิดจากการประชุมเนื่องในโอกาสต่างๆ การออกเยี่ยมบ้านนักเรียน และกิจกรรมทางสังคม (6) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ได้ใช้เทคนิคการสอนแบบไม่ต้องสอน

ผลการสังเคราะห์สรุปผลการเรียนรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พบว่า ผลการเรียนรู้ของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา เกิดจากงานทั้ง 6 ประเด็น ที่นักศึกษาได้ปฏิบัติ และบันทึกการเรียนรู้นำมาสู่การสังเคราะห์วิเคราะห์หรือการจัดการองค์ความรู้เพื่อเสนอจุดเด่น แนวทางการพัฒนา และวิธีคิดที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พบความสอดคล้อง 3 ประเด็นคือ (1) การปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูของนักศึกษา (2) การจัดการเรียนรู้ และ (3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมตามรูปแบบ 333 คือ (1) รูปแบบ 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางเตรียมการ แนวทางกระบวนการ และ แนวทางประเมินผล (2) รูปแบบ 3 บุคคล ได้แก่ ครูมืออาชีพ พี่เลี้ยง และ นักเรียน (3) รูปแบบ 3 มิติ ได้แก่ มิติการพัฒนาทางกาย มิติการพัฒนาทางจิต มิติการพัฒนาทางปัญญา

คำสำคัญ: การสังเคราะห์, รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

Abstract

This research aims to synthesize the results of the students' Teaching Practicum in School 1, to analyze the consistency between the report of Teaching Practicum in School 1 and Professional Standards according to the Teachers' Council of Thailand regulations On Standards (No.4) B.E. 2562, and to suggest the curriculum development guidelines for the major of teaching social studies in the course of teaching practicum. This qualitative research synthesized the document content by using the report assessment form, the synthetic form of learning record form, the synthetic form of learning summary form, and the form of unstructured interview in order to inquiry the participants involved with the professional standards. The results showed that; The overall evaluation of the teaching practicum report is correct according to the manual given. There are only some points which are different.

The result of synthesizing the learning record forms no. 1-6 revealed that (1) all the university students understood the importance of general affairs in the same way (2) the university students found the problems in learning and they applied The principle of Kalyanamitta-Dhamma to solve the problems (3) the university students managed the classroom and dealt with the problems by providing the motivational learning activity and the techniques for reducing study time and increasing learning time (4) for visiting children's home, the students provided two visiting forms, both formal (2 times per semester) and informal (5) inter-school relationship activities were derived from meeting on various occasions, visiting children's home, and social

activities (6) learning atmosphere management resulted from non-teaching techniques.

The result of synthesizing the learning summary in term of the teaching practicum showed that the learning outcomes of the teaching practicum resulted from the six types of learning record form in which led to the synthesis, the analysis, and the knowledge management in order to present the strength, the development guidelines, the mindset from learning processes.

The result of synthesizing the consistency, between the report of Teaching Practicum in School 1 and Professional Standards according to the Teachers' Council of Thailand regulations On Standards (No.4) B.E. 2562, revealed the three points of consistency; (1) the students' performance as a teacher (2) the learning management (3) the inter-relationship among school, parents, and community.

The development guidelines of the teaching social studies program in Teaching Practicum 1 for the year-one students were likely to have Holistic development according to the 333 model, namely (1) the 3-guideline model; preparation, process, and evaluation (2) the 3-person model; professional teacher, mentor, and student (3) 3-dimension model; physical development, mental development, and wisdom development.

Keywords: A Synthesis, Students' Report of Teaching Practicum in School 1, Teaching Social Studies Program.

บทนำ

ในปี 2562 มีการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ 63 ประเทศทั่วโลก พบว่าประเทศสิงคโปร์ อยู่ในอันดับ 1 แทนที่สหรัฐอเมริกา ในขณะที่ประเทศไทยยังต้องพยายามยกระดับขีดความสามารถใน 3 ด้านคือ (1) ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจไทย (2) โครงสร้างพื้นฐาน และ (3) ประสิทธิภาพของภาครัฐ

การยกระดับขีดความสามารถด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนั้น มีประเด็นด้านการศึกษาที่ประเทศไทยต้องลงทุนสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากรด้วยการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม การสร้างทักษะความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การถ่ายโอนความรู้และเสริมประสบการณ์ทำงานในระดับนานาชาติ อันเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทย ให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ (เทวินทร์ วงศ์วานิช, 2563: 8-13)

การขับเคลื่อนประเทศด้วยการศึกษาของภาครัฐมีองค์ประกอบสำคัญคือ ปัจจัยด้าน “ครูหรืออาจารย์ของประเทศ” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “แม่พิมพ์ของชาติ” ซึ่งผู้รับผิดชอบในการจัดองค์ความรู้ให้กับนักเรียนหรือทรัพยากรมนุษย์รุ่นหลัง ต้องเน้นที่คุณภาพบัณฑิตโดยผ่านกระบวนการขัดเกลา ฝึกฝน ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการสอน ปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูผู้สอนตามจรรยาบรรณและจริยธรรมสำหรับ

ครู (รายงานประเมินตนเองระดับหลักสูตร, 2563: 3) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันทั้งการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และทบทวนแก้ไขพัฒนา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย จึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาชั้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและตลาดแรงงานในโลกปัจจุบันและอนาคต มีรายวิชาหลักตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา การเรียนการสอนในหลักสูตรมุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning) และสอดแทรกจริยธรรมและคุณธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเป็นบุคลากรทางการศึกษาด้านสังคมศึกษา หรือทำงานในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนหรืออาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญทางด้านการศึกษาของประเทศต่อไป (ภาควิชาวิชาการศึกษา, 2563: 4)

การปฏิบัติการสอนเป็นรายวิชาหนึ่งที่นักศึกษาจะต้องลงมือปฏิบัติตามเงื่อนไขของหลักสูตร และเพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานหลักสูตรที่เกี่ยวกับครู ซึ่งหลังจากการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาแล้ว นักศึกษาจะต้องเขียนรายงานเสนอต่อมหาวิทยาลัยเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการประเมินผลตามรายวิชานั้น

รายงานปฏิบัติการสอนเป็นหลักฐานและข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการสอน นอกจากนี้ คณะศึกษาศาสตร์ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติการสอนที่เป็นเลิศ รวมทั้งเป็นการจัดการความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา ดังนั้น คณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการวิจัยเชิงสังเคราะห์มาจัดกลุ่ม ดีความ และเสนอแนวทางการปฏิบัติการสอนที่เป็นเลิศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาจำนวน 28 รูป/คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.2 การสังเคราะห์เนื้อหาตามกรอบบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ของมหาวิทยาลัย สถานศึกษา และนักศึกษา พร้อมทั้งการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพของครูสภา

2.2 การสังเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติการสอน 6 ด้าน คือ (1) การเรียนรู้ ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

3. ขอบเขตด้านข้อมูล แยกเป็น 2 ระดับ คือ

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ รายงานการปฏิบัติการสอน 1 โดยใช้แบบบันทึกการเรียนรู้ ปส. 1-6 เป็นฐานข้อมูล

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์นิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูพี่เลี้ยง

4. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในปีงบประมาณ 2564

5. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษาที่นักศึกษาปฏิบัติการสอน จำนวน 52 โรงเรียน ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร จำนวน 27 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ฉบับ ประกอบด้วย

1. แบบประเมินรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเด็น

2. แบบสังเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ ปส. 1 และ 2 ใน 6 รายการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

3. แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) โดยใช้ วิจารณ์ญาณของผู้วิจัยเป็นเกณฑ์ตัดสิน (Judgment technique) ซึ่งไม่มีข้อมูลเชิงสถิติมาเกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ในด้านวิชาการ

1.2 ได้ทราบสภาพจริงของผลการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2563

1.3 ได้แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

2. ประโยชน์ในด้านการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

2.1 ได้นำผลการวิจัยไปสู่กระบวนการจัดการความรู้ในองค์กร

2.2 ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหลักสูตรในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

2.3 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินรูปแบบรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พบว่า การประเมินรูปแบบรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (หลักสูตร 4 ปี) ใช้คู่ที่จัดทำขึ้นโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการดำเนินงานและเพื่อให้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร พบว่า ภาพรวมของรายงานถูกต้องตามคู่มือที่กำหนดให้ มีเพียงบางหัวข้อที่แตกต่างกัน แต่ว่าโดยสาระไม่แตกต่างกัน

2. ผลการสังเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ ปส. 1 -6 มีประเด็นการบันทึก 6 รายการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1) การเรียนรู้ด้านธุรการ มีประเด็นย่อย 7 หัวข้อ พบว่า นักศึกษามีความเข้าใจความสำคัญของงานธุรการในทิศทางเดียวกัน มีการเรียนรู้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลายและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับคำแนะนำของครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพิมพ์หนังสือราชการที่ถูกร่างแล้ว พิสูจน์อักษร และเดินเอกสารโดยจัดกลุ่มเอกสารออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) งานที่กำลังดำเนินการ และ (2) งานที่สำเร็จแล้ว พร้อมทั้งจัดเก็บในแฟ้มเอกสารตามงานของโรงเรียน 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหาร งานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการจัดเอกสารการประชุม รับลงทะเบียน จัดอาหารว่าง และร่วมสังเกตการณ์ในที่ประชุม ส่วนการดำเนินงานธุรการอื่นๆ ของโรงเรียน พบว่า นักศึกษาได้รับมอบหมายให้จัดทำเอกสารการประเมินการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปพ. 1-9)

2) การสังเกตปัญหาของนักเรียน มี 4 หัวข้อย่อย พบว่า ปัญหาของนักเรียนที่นักศึกษาพบมากคือ ด้านการเรียนรู้ สุขภาพจิตและอารมณ์ เช่น สมาธิสั้น เป็นต้น มีกระบวนการจัดการและแก้ปัญหาโดยใช้หลักกลายณมิตธรรมในการอบรมสั่งสอนนักเรียน คอยให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสอบถามปัญหาและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง โดยการเข้าไปหานักเรียนเพื่อให้เข้าถึง เข้าใจ และแก้ปัญหาได้ตรงจุด เพื่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้ และสร้างความผูกพันอันดี

3) การจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน เป็นกระบวนการปฏิบัติที่เผชิญหน้ากับนักเรียนและได้ประสบกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทั้งที่เกิดจากนักเรียน เนื้อหาวิชาที่สอน และสมรรถนะของนักศึกษาผู้สอน พบว่า นักศึกษาเห็นความสำคัญของการจัดการชั้นเรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียน การจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียน เช่น ปัญหาความบกพร่องทางการอ่าน ทักษะการฟัง และการคิดวิเคราะห์แยกแยะ การสร้างวินัยในชั้น

เรียนตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและการพัฒนาทักษะการสอนของครูให้สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักศึกษาส่วนมากชอบการสอบมากกว่าหนึ่งรายวิชา เช่น วิชาสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ และพระพุทธศาสนา เป็นต้น รวมชั่วโมงสอนประมาณ 21 ชั่วโมง/สัปดาห์ นักศึกษามีรูปแบบการจัดชั้นเรียนให้สอดคล้องกับบรรยากาศในการเรียนด้วยสื่อการสอน การจัดที่นั่งที่หลากหลาย และการตกแต่งห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ และใช้เทคนิคลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

4) การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน พบว่า รูปแบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนมีแบบทางการจัดปีการศึกษาละ 2 ครั้ง แยกตามภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 และแบบไม่เป็นทางการ โดยรูปแบบทางการมีลำดับขั้นตอนในการเลือกเยี่ยมบ้านของนักเรียนที่มีปัญหาก่อน เพื่อจะได้แก้ไขปัญหให้ได้เร็วที่สุด ส่วนแบบไม่เป็นทางการ นักศึกษาครูจะสุ่มนักเรียนตามสะดวกแล้วลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

5) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเกิดจากการประชุมเนื่องในโอกาสต่างๆ การออกเยี่ยมบ้านนักเรียน และกิจกรรมทางสังคม เช่น งานบุญประจำปี งานลอยกระทง งานจิตอาสา หรืองานอื่นๆ ที่ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ได้มีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์กัน พบว่า การดำเนินงานจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน มีการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อความปลอดภัยของนักเรียน การพัฒนาอัตลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น

6) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ พบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน เช่น กิจกรรมทางวิชาการที่ถูกจัดขึ้นในแต่ละวัน ตามรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดกิจกรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมปลูกจิตสำนึก เช่น กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความมีระเบียบวินัย จิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์ และการฝึกฝนตนให้มีจิตใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม ในส่วนของนักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ มีแรงขับเคลื่อนให้มีความตั้งใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม ในส่วนของนักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ มีแรงขับเคลื่อนให้มีความตั้งใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม ในส่วนของนักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ มีแรงขับเคลื่อนให้มีความตั้งใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม ในส่วนของนักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ มีแรงขับเคลื่อนให้มีความตั้งใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม

3. ผลการสังเคราะห์สรุปผลการเรียนรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พบว่า ผลการเรียนรู้ของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา เกิดจากงานทั้ง 6 ประเด็น ที่นักศึกษาได้ปฏิบัติและบันทึกการเรียนรู้นำมาสู่การสังเคราะห์วิเคราะห์หรือการจัดการองค์ความรู้เพื่อเสนอจุดเด่น แนวทางการพัฒนา และวิธีคิดที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้

4. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พบความสอดคล้อง 3 ประเด็นคือ

1) การปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูของนักศึกษา มีความสอดคล้องทั้งความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน กระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่เรียน และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2) การจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ทางทฤษฎีที่ได้ศึกษาแล้วไปปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน ด้วยการสร้างองค์ความรู้ สู่การสอนด้วยสื่อการสอนที่น่าสนใจ รวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ เข้าใจ เข้าใจ และแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนได้ พร้อมทั้งสามารถบูรณาการองค์ความรู้ให้เข้ากับศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คติวิเคราะห์ด้วยปัญญา โดยครูผู้สอนเอาใจใส่ ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ

3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองด้วยกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน การประชุมคณะกรรมการโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครอง และเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทาง

5. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า ผลจากการสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา โดยเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามรูปแบบ 333 คือ

1) รูปแบบ 3 แนวทาง (3 Paths) ได้แก่ แนวทางเตรียมการ (Prepare) แนวทางกระบวนการ (Process) และ แนวทางประเมินผล (Perceive)

2) รูปแบบ 3 บุคคล (3 People) ได้แก่ ครูมืออาชีพ (Professional) พี่เลี้ยง (Preceptors) และนักเรียน (Pupils)

3) รูปแบบ 3 มิติ (3 Perspectives) ได้แก่ มิติการพัฒนาทางกาย (Physical Perspective) มิติการพัฒนาทางจิต (Psychological Perspective) มิติการพัฒนาทางปัญญา (Perception Perspective)

รูปแบบ 333 เป็นรูปแบบองค์รวมแห่งการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ด้วยมุ่งพัฒนาคน พัฒนาค้น และพัฒนางาน และนำไปสู่การพัฒนานักศึกษาให้เป็นครูมืออาชีพ สามารถแก้ไขปัญหาของชาติในขณะนี้และในอนาคตได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นการสะท้อนให้เห็นมุมมองของนักศึกษาครูที่ได้ปฏิบัติงานจริง แก้ไขปัญหาที่ประสบ และได้รับองค์ความรู้จากการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดให้ครูต้องมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่มีคุณธรรม มีจริยธรรมและมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล และในมาตรฐานยังกำหนดให้นักศึกษาวิชาชีพครูต้องฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนและปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ในขณะที่นักศึกษาดำเนินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำเป็นต้องเรียนรู้งานต่างๆ นอกเหนือจากการสอน เพื่อศึกษารายละเอียดงานด้านต่างๆ เช่น (1) การเรียนรู้ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และบันทึกรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเพื่อแสดงผลด้านสมรรถนะเชิงประจักษ์เสนอต่อมหาวิทยาลัย และเพื่อประเมินผลตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพครู

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของกนกวรรณ ศรีวาปี (2561) และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารอบสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาครู ของแพรวนภา เรียงริลา และคณะ

2. การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นการสะท้อนให้เห็นมุมมองของนักศึกษาครูที่ได้ปฏิบัติงานจริง แก้ไขปัญหาที่ประสบ และได้รับองค์ความรู้จากการแก้ปัญหาที่ประสบ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดให้ครูต้องมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่มีคุณธรรม มีจริยธรรมและมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล และในมาตรฐานยังกำหนดให้นักศึกษาวิชาชีพครูต้องฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนและปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ในขณะที่นักศึกษาดำเนินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำเป็นต้องเรียนรู้งานต่างๆ นอกเหนือจากการสอน เพื่อศึกษารายละเอียดงานด้านต่างๆ เช่น (1) การเรียนรู้ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และบันทึกรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเพื่อแสดงผลด้านสมรรถนะเชิงประจักษ์เสนอต่อมหาวิทยาลัย และเพื่อประเมินผลตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของกนกวรรณ ศรีวาปี (2561) และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารอบสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาครูของแพรวนภา เรียงริลา และคณะ

3. วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยมีประเด็นการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครู การจัดการเรียนรู้ และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับประโยชน์ 3 ในทางพระพุทธศาสนา คือ (1) ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) หมายถึง คุณค่าที่นักศึกษาครูได้รับประโยชน์ทั้งจากการศึกษาเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ (2) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรตถะ) หมายถึง คุณค่าที่ผู้อื่นคือนักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอน และ (3) ประโยชน์ส่วนรวม (อุภยัตถะ) หมายถึง คุณค่าที่ผู้ปกครองและชุมชนได้รับจากกระบวนการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

4. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดให้ทุกหลักสูตรจะต้องพัฒนาหลักสูตร ให้ทันสมัย โดยมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะๆ อย่างน้อยตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือในรอบ ๕ ปี ซึ่งแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรนั้นยึดเกณฑ์การประเมินคุณภาพหลักสูตรของแต่ละสถาบัน และตามมาตรฐานการประเมินการศึกษาศึกษาระดับต่างๆ เช่น มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามแนวทาง 3 บุคคล 3 และมิติ 3 เป็นแนวทางการสร้างองค์รวมแห่งการปรับทัศนคติ ปรับตัว และปรับเปลี่ยน เพื่อการพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนางาน ให้มีคุณภาพทันต่อความการในยุคปกติใหม่ (New normal) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และปัจจัยอื่นๆ ที่ยังไม่ปรากฏ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 หลักสูตรการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีความพร้อม พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการและส่งเสริมการพัฒนาครูประจำการและนอกประจำการให้มีความรู้และมีสมรรถนะทางวิชาชีพ เป็นผู้ยึดมั่นในค่านิยม อุดมการณ์มีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษา ดังนั้น สาขาวิชาควรเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาทั้งทางด้านความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการปฏิบัติงานในยุคใหม่ภายใต้แรงกดดันของโรคระบาดโควิด 19

1.2 การทบทวนนโยบายการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าเป็นแบบออนไลน์ของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์นิเทศ ทั้งด้านบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ กระบวนการและวิธีการขับเคลื่อนองค์กร ด้วยเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ และวางแผนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา “การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2563”

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ศรีวาปี และคณะ. (2561). การศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. รายงานการวิจัย, มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คณะศึกษาศาสตร์. (2562). คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- _____. (2563). คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558. (13 พฤศจิกายน 2558). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง. หน้า 10.
- แพรวนภา เรียงริลา และคณะ. การพัฒนากรอบสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับ นักศึกษาครู. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2563.
- ภาควิชาวิชาการศึกษา. (2562). หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (มคอ. 2). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- มนัสวี ศรีนันท และคณะ (2562). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. วารสารพุทธมคค์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562). 15-22.

- สัญญา เคนาภูมิ. (2562). หลักการและแนวทางการสังเคราะห์งานวิชาการ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2, พฤษภาคม-สิงหาคม. 89-106.
- สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. (2563). รายงานการประเมินตนเอง หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2563 ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2562. สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุบิน ยุระรัช (2561). รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอก ปีการศึกษา 2558-2560. รายงานการวิจัย, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.